

Programowanie Obiektowe i C++

Marcin Benke

Instytut Informatyki UW

23.10.2006

Klasy

- Klasa jest nowym typem danych zdefiniowanym przez użytkownika
- Wartości takiego typu nazywamy obiektami
- Najprostsza klasa jest po prostu strukturą, np

```
struct Zespolona {  
    double re, im ;  
};
```

Klasy jako struktury z operacjami

```
struct Zespolona {  
    double re,im ;  
  
    Zespolona dodaj(Zespolona);  
    double modul() ;  
};
```

Interfejs i implementacja

Definicja klasy podaje tylko jej interfejs, trzeba jeszcze gdzieś podać jej implementację (definicje metod)

```
Zespolona::modul() {  
    return sqrt(re*re + im*im) ;  
}
```

```
Zespolona::dodaj(Zespolona z) {  
    Zespolona w ;  
    w.re = re + z.re ;  
    w.im = im + z.im ;  
    return z ;  
}
```

Ochrona prywatności

- Często chcemy chronić prywatne dane, a udostępniać tylko operacje z interfejsu
- Mechanizm klas pozwala na to:

```
class Zespolona {  
    double re, im ;  
public:  
    Zespolona dodaj(Zespolona);  
    double modul() ;  
};
```

- W strukturze wszystkie składniki są dostępne; w klasie tylko te w części `public`.

Metody “w miejscu”

Proste metody możemy umieścić w samej definicji klasy, np

```
class Zespolona {
    double re, im ;
public:
    Zespolona dodaj(Zespolona);
    double modul() {return sqrt(re*re + im *im); };
};
```

Zwykle kompilator wstawi treść takiej metody miejscu jej wywołania.

Inicjalizacja

Często chcemy aby stworzony obiekt miał od razu jakąś wartość.

Dla prostych typów możemy napisać np.

```
int i = 0;
```

Dla klas rozwiązaniami są *konstruktory*:

```
class Zespolona { // ...
public:
    Zespolona() {re = 0.0; im = 0.0;};
    Zespolona(r,i) {re = r; im = i;};
};
Zespolona z1;
Zespolona z2(2.0,3.0);
Zespolona *z1 = new Zespolona(1.0,2.0);
```

Końcowe porządki

- Zdarza się, że potrzebujemy, aby obiekt, zanim zniknie, “posprzątał po sobie”
- Np. w konstruktorze alokujemy pamięć:

```
class Points {  
    Point *t ;  
public:  
    Points(int n){t = new Point[n];}; //...
```

- Rozwiązaniem jest *destruktor*

```
    ~Point() {delete t[]};  
};
```


Jeszcze o konstruktorach

Konstruktor:

- ma nazwę taką jak klasa,
- nie ma typu wyniku,
- nie może przekazać wyniku instrukcją `return`,
- może wywoływać metody.

Konstruktor bezargumentowy

- można go wywołać bez argumentów
- jest konieczny, jeśli chcemy mieć tablice elementów tej klasy
- jeśli nie zdefiniujemy żadnego konstruktora, kompilator wygeneruje domyślny konstruktor bezargumentowy
- konstruktor domyślny nie wykonuje żadnej inicjalizacji
- **Uwaga:** jeśli zdefiniujemy jakiś konstruktor, to konstruktor domyślny nie zostanie wygenerowany.

Konstruktor domyślny — przykład

```
struct Error {char *what, *where, *why;};
```

```
class Zespolona {  
double re,im ;  
public:
```

```
    Zespolona(r,i) {re = r; im = i;}  
};
```

```
Error e ;          // Ok, konstruktor domyślny
```

```
Zespolona z1;      // Błąd, nie ma konstr. domyślnego
```

```
Zespolona z2(2.0,3.0); // Ok
```

Nie można teraz utworzyć niezainicjalizowanego obiektu klasy Zespolona.

Konstruktor kopiujący

- ma jeden argument typu referencji do tej samej klasy, np.
`Zespolona (Zespolona&) ;`
- jeśli go nie zdefiniujemy, kompilator go wygeneruje;
- wygenerowany konstruktor składowa po składowej, zatem zwykle nie nadaje się dla obiektów zawierających wskaźniki;
- jest wywoływany niejawnie przy przekazywaniu argumentów i wyników funkcji.

Obiekty tymczasowe

Każde użycie konstruktora powoduje powstanie nowego obiektu. Można w ten sposób tworzyć obiekty tymczasowe. Np. jeśli mamy funkcję

```
double policz(Zespolona) ;
```

możemy wywołać tak:

```
Zespolona z(3,4) ;  
x = policz(z) ;
```

...ale jeśli samo `z` nie jest nam potrzebne, to można i tak:

```
x = policz(Zespolona(3,4)) ;
```

Utworzony obiekt tymczasowy będzie istniał tylko podczas wykonywania tej instrukcji.

Ułatwianie sobie życia

Jeśli chcemy zdefiniować liczby zespolone, które są w istocie rzeczywiste, możemy to uczynić tak:

```
Zespolona jeden(1,0);
```

Jeśli chcemy to robić często, warto dopisać konstruktor:

```
class Zespolona { ...  
    Zespolona(double r) {re = r;im = 0;};  
};
```

Prościej jednak użyć argumentu domyślnego:

```
Zespolona(double r, double i=0) ...
```

Konstruktor i Konwersja

Istnienie konstruktora, który można wywołać z jednym argumentem ma dalsze konsekwencje. Poniższe wywołanie jest teraz poprawne:

```
double policz(Zespolona) ;  
x =policz(3) ;
```

Innymi słowy zdefiniowanie w klasie K konstruktora, który można wywołać z jednym argumentem typu T, oznacza zdefiniowanie konwersji z T do K.

Dziedziczenie

- Dziedziczenie jest jednym z najważniejszych elementów obiektowości
- Pozwala na pogodzenie dwóch sprzecznych dążeń:
  - ▶ raz napisany i przetestowany program powinien pozostać w niezmięnionej postaci
  - ▶ programy wymagają stałego dostosowywania do zmieniających się wymagań użytkownika, sprzętowych itp.

Hierarchie klas

- Dziedziczenie umożliwia tworzenie hierarchii klas.
- Klasy odpowiadają pojęciom w świecie modelowanym przez program. Hierarchie klas pozwalają tworzyć hierarchie pojęć, wyrażając w ten sposób zależności między pojęciami.
- Klasa pochodna dziedziczy po klasie bazowej; tworzymy ją by opisać bardziej wyspecjalizowane obiekty klasy bazowej.
- Każdy obiekt klasy pochodnej jest obiektem klasy bazowej.

Zalety dziedziczenia

- Jawne wyrażanie zależności między klasami (pojęciami).
- Możemy np. jawnie zapisać, że każdy kwadrat jest prostokątem.
- Unikanie wielokrotnego pisania tych samych (lub podobnych) fragmentów kodu.

Przykładowa klasa bazowa

```
class A {  
    private:  
        int m1;  
    protected:  
        int m2;  
    public:  
        int m3;  
};
```

Składowe zadeklarowane w sekcji **protected** są widoczne w podklasach (bezpośrednich i dalszych), nie są natomiast widoczne z zewnątrz.

Przykładowa podklasa

```
class B : public A {
    private:
        int m4;
    protected:
        int m5 ;
    public:
        int m6;
        void f();
};
```

Dziedziczenie jest oznaczane przy pomocy dwukropka.
Występujące po nim **public** oznacza, że fakt dziedziczenia jest jawny (zwykle tego chcemy).

Przykład użycia

```
void B::f() {  
    m1 = 1; // Błąd, składowa prywatna A  
    m2 = 2; // OK, składowa chroniona A  
    m3 = 3; // OK, składowa publiczna A  
    m4=m5=m6 = 4; // OK, składowe B  
}
```

```
main() {  
    A a; B b; int i;  
    i = a.m1; // Błąd, składowa prywatna  
    i = a.m2; // Błąd, składowa chroniona  
    i = a.m3; // OK  
    i = a.m6; // Nie ma takiej składowej  
    i = b.m2; // Błąd, składowa chroniona  
    i = b.m3; // OK (odziedziczone po A)  
    i = b.m4; // Błąd, składowa prywatna  
    i = b.m6; // OK  
}
```

Przyjaciele

```
struct Z; // ``zapowiedź'' deklaracji
struct Y {
    void f(X*) ;
}
class X {
    int i ; // składowa prywatna
public:
    friend void g(X*, int) // przyjaciel globalny
    friend void Y::f(X*) // zaprzyjaźniona metoda Y
    friend struct Z // Cała struktura jako przyjaciel
}
```

Zaprzyjaźnione funkcje uzyskują dostęp do prywatnych składowych danej klasy.

Podsumowanie reguł dostępu

- Składowe prywatne są widoczne jedynie w swojej klasie i wśród przyjaciół
- Składowe chronione (protected) są ponadto widoczne w klasach pochodnych
- Składowe publiczne są widoczne wszędzie tam, gdzie jest widoczna sama klasa.

Zastępowanie (overriding)

W podklasach można deklarować składowe o takiej samej nazwie jak w nadklasach. W takim wypadku składowa podklasy zastępuje składową nadklasy.

```
class C {  
    public:  
        int a ;  
        void f() ;  
};  
class D: public C {  
    public:  
        int a ;  
        void f() ;  
};
```

```
void C::f{ a=1; // Składowa C }
void D::f{ a=2; // Składowa D }
main {
    C c;
    D d;
    c.a = 3; // Składowa C
    d.a = 4 // Składowa D
    a.f() ; // Składowa C
    b.f() ; // Składowa D
    A *e = &d ;
    e->f() ; // Składowa C!
}
```

Operator zasięgu

Co zrobić, aby w podklasie odwołać się do zasłoniętej składowej nadklasy? Należy użyć operatora zasięgu (::), np.

```
void D::f() { a = C::a; }
```

W podobny sposób można odwoływać się do zasłoniętych zmiennych globalnych:

```
int i;
void f(int i) {
    i = 3; // parametr
    ::i = 5; // zmienna globalna
}
```